

Till:
Enheten för integration och arbetet mot
segregation
Per Ibertsson
A2023/00885

Remiss av delbetänkandet Etablering för fler – jämställda möjligheter till integration (SOU 2023:24)

**Arbetsmarknadsdepartementet har begärt remiss av Etablering för fler – jämställda
möjligheter till integration (SOU 2023:24) och remitterat förslagen till bland andra
Fagersta kommun för synpunkter.**

Remissvaren ska ha kommit in till Arbetsmarknadsdepartementet senast den 15 november 2023. Svaren bör lämnas per e-post till a.remissvar@regeringskansliet.se och med kopia till a.ias@regeringskansliet.se. Ange diarienummer A2023/00885 och remissinstansens namn i ämnesraden på e-postmeddelandet. Svaret bör lämnas i två versioner: den ena i ett bearbetningsbart format (t.ex. Word), den andra i ett format (t.ex. pdf) som följer tillgänglighetskraven enligt lagen (2018:1937) om tillgänglighet till digital offentlig service. Remissinstansens namn ska anges i namnet på respektive dokument. Remissvaren kommer att publiceras på regeringens webbplats. I remissen ligger att regeringen vill ha synpunkter på förslagen eller materialet i betänkandet. Om remissen är begränsad till en viss del av betänkandet, anges detta inom parentes efter remissinstansens namn i remisslistan. En sådan begränsning hindrar givetvis inte att remissinstansen lämnar synpunkter också på övriga delar.

Sammanfattning

Förslaget som vi ska yttra oss på är åtgärder som ska påskynda utrikesfödda kvinnors etablering på arbetsmarknaden. Det handlar bl.a. om målgruppen ska utvidgas, hur etableringsprogrammets flexibilitet, ramtiden men även hur det ska bli större genomslag i den offentliga verksamheten.¹

Den svenska välfärdsmodellen bygger på att de flesta i arbetsför ålder arbetar. I dag är det stor brist på arbetskraft med rätt kompetens. Rätt etableringsinsatser kan minska obalanserna. På individnivå är det också viktigt med etablering på arbetsmarknaden för att ge ett självständigt liv och tillhörighet. Mönstret idag är att utrikesfödda kvinnor etablerar sig långsammare än män. Det skiljer sig mellan dels nuvarande insatser för kvinnor och att de registrerar sig senare och i lägre grad hos arbetsförmedlingen. Det finns främst tre skäl för detta. Det första är att det nuvarande regelverket lämnar kvinnorna utanför det samordnade stödet i större grad än andra grupper. Det andra är att kvinnorna inte möts av samma förväntningar som män och kvinnorna får inte ta del av samma insatser som män.

¹ SOU 2023:24 s. 15

Kvinnor hör ofta till utbildningsplikten också. För det tredje så kan kvinnor inte komma att ta del av etableringsplikten tillräckligt fort av olika skäl, tiden rinner iväg.²

Erfarenheter från Danmark och Norge visar att ett individanpassat program med olika incitament ger bäst resultat. Utredningens förslag pekar på olika lösningar som sammanvägt ska leda till bättre resultat.³

Utredningen menar att många som nu kommer genom anhöriginvandring missgynnas av nuvarande regler och ska innefattas av etableringsrätten. Arbetsförmedlingen ska därmed få utökat ansvar och erbjuda etableringsinsatser.⁴

I utredningen föreslås att kommunerna ska ges utökat ansvar för SFI och samhällsorienteringen. I utredningen anses det att kommunerna brister att nå ut och erbjuda främst nyanlända personer möjlighet till SFI och samhällsorientering detta måste förbättras.⁵

Det trycks på att alla ska få en inledande fördjupad kartläggning som är mer träffsäker.

Utbildningsplikten ska inte få starta förrän kartläggningen är genomförd.⁶

Förslaget menar att det kommer bli fler i egen försörjning. De ekonomiska konsekvenserna bli inledande en ökning. Kommunerna ska ersättas genom bl.a. höjd schablonersättning för de som omfattas av flyktingmottagande. Kommunerna ska även få en mindre ersättning för en mindre grupp anhöriginvandring.⁷

Sammanfattande synpunkter

I förslaget ska kommunerna fortlöpande hålla sig informerade om vilka som folkbokförs i kommunen. Det föreslås att använd ex Navet (skattemyndigheten). Det ska gälla de som är inom etableringen och tre år. De ska också kunna få information om uppehållstillstånd av migrationsmyndigheterna.⁸ Kommunerna försöker ha rutiner för nyinflyttade. Det är dock inte så många som tillhör gruppen nyanlända eller anhörig som erbjuds etableringsersättning, nu är det oftare personer från andra kommuner som avslutats sin etableringstid.

Vi anser det däremot bra att det blir mer individualiserat och att arbetsförmedlingen tar den inledande kartläggningen. Samverkan har förbättrats men kan utökas ytterligare med samverkanspartner.

Mycket verkar åligga arbetsförmedlingen. Det är dock flertalet konsekvenser för kommun bl.a. utbildningsplikten, SFI och samhällsorienteringen. Det kommer vara arbetsförmedlingen som bestämmer utbildningsplikten likt det är idag.⁹

Den statliga ersättningen och utjämningsytet beskrivs och visar på kommunernas ansvar och att tiden är två år.¹⁰ Fagersta kommun mottar i dagsläget många som inte uppnår

² SOU 2023:24 s. 16 ff, 68 f

³ SOU 2023:24 s. 18 f

⁴ SOU 2023:24 s. 19ff

⁵ SOU 2023:24 s. 23f, 51

⁶ SOU 2023:24 s 25

⁷ SOU 2023:24 s. 29

⁸ SOU 2023:24 s 258 f

⁹ SOU 2023:24 s. 83 f

¹⁰ SOU 2023:24 s 88 f

kraven som förväntas efter två år från andra kommuner som ersatts med de ersättningar som finns under två år. Detta anser vi inte gagna Fagersta kommun.

I regelverket som gäller kartläggning som är en kommuns skyldighet ska SYV genomföra kartläggning för alla som vill. Vidare beskrivs även övriga skyldigheter kommunen har med SFI, samhällsorientering och utbildningsplikt.¹¹ Även kravet att kunna erbjuda validering tas upp.¹² Detta har inte ersatts av staten om inte personen har etableringsrätt.

Vad kan fungera för att etablera snabbare? Att bara läsa SFI är inte effektivt, fler olika insatser samtidigt är bättre. Kombinationsutbildningar kan vara en väg att gå. Yrkesvux eller arbetsmarknadsutbildning ger dock bättre effekter. Att genomföra grundläggande eller ännu bättre gymnasialvuxenutbildning leder till bättre effekter på lång sikt. Även subventionerade anställningar har god effekt till möjligheter till varaktiga jobb.¹³

Traditionella familjevärderingar påverkar också främst kvinnors möjligheter att nå arbetsmarknaden. Familjebildning verkar också vara högre efter inflyttning till Sverige. Andra orsaker till svårigheter att nå arbetsmarknaden är omgivningens attityder. Det kan vara stereotypa föreställningar om kvinnors position i hemmets eller rena diskrimineringar.¹⁴

Danmark har en tydlig syn på att alla ska bli självförsörjande. Danmark har även tydligare regler vad som förväntas samt mer blandade insatser.¹⁵

En av sakerna utredningen avser att förstärka är informationen och i första skedet ska det läggas på migrationsverket. Nästa steg är att arbetsförmedling och information därifrån samt att nyanlända skriv in där. Sista steget är kommunernas ansvar med SFI och samhällsorientering med öka information och motivation till nyanlända personer i kommun.¹⁶ Det anser vi vara bra. Utredningen tar vidare upp kritiken från KLIVA-utredningen om att kommunerna brister i det uppsökande arbetet på individnivå. Även kritik framkommer gällande kommunernas ansvar vid samhällsorienteringen. Utredningen anser även att samarbetet mellan kommuner och arbetsförmedling bör förbättras.¹⁷ Fagersta kommun har aktivt försökt nå arbetsförmedlingen för att säkerställa de som har rätt att gå men det har varit svårt. Vi anser kedjan ska utgå från arbetsförmedlingen och att det måste bli bättre möjligheter att kommunicera på individnivå utan att begränsas av tekniska hinder. Förslaget att ta fram enhetlig myndighetsinformations tycker Fagersta kommun är en bra början på en mer enhetlig och tydlig information till berörda personer.¹⁸ Den föreslagna justeringen av vilka som har rätt till samhällsorientering tycker Fagersta är bra.¹⁹

¹¹ SOU 2023:24 s. 92 ff

¹² SOU 2023:24 s. 97

¹³ SOU 2023:24 s. 158 ff

¹⁴ SOU 2023:24 s. 167 ff

¹⁵ SOU 2023:24 s. 188 ff

¹⁶ SOU 2023:24 s. 210 ff

¹⁷ SOU 2023:24 s. 214 ff

¹⁸ SOU 2023:24 s. 219

¹⁹ SOU 2023:24 s. 227 f

Det finns kritik mot hanteringen vad gäller utbildningsplikt. Dels oklart vilka som får undervisningen men även vad som undervisas. Detta ska bli bättre med tydligare kartläggning från arbetsförmedlingen och bättre utbud i utbildningspliktens utbud.²⁰ Fagersta kommun anser det bra. Oklart om ersättningar dock.

Fagersta kommun anser

Fagersta kommun anser att flertalet förändringar är bra i förslaget. Vi anser kedjan ska utgå från arbetsförmedlingen och att det måste bli bättre möjligheter att kommunicera på individnivå utan att begränsas av tekniska hinder. Förslaget att ta fram enhetlig myndighetsinformation tycker Fagersta kommun är en bra början på en mer enhetlig och tydlig information till berörda personer.

Kommunerna försöker verkligen hålla ha god insyn på nyinflyttade. Det är dock inte så många som tillhör gruppen nyanlända eller anhörig som erbjuds etableringsersättning, nu är det mer personer från andra kommuner som avslutats sin etableringstid.

Vi anser det däremot bra att det blir mer individualiserat och att arbetsförmedlingen tar den inledande kartläggningen. Samverkan har förbättrats men kan utökas ytterligare med samverkanspartner.

Fagersta kommun mottar i dagsläget många som inte uppnår kraven som förväntas efter två år, inflyttning efter etableringstiden från andra kommuner som har ersatts med de ersättningar som finns under två år. Det anser vi inte gagna Fagersta kommun. För Fagersta framstår dock ersättningen som problematisk, vi har numera flertalet individer som kommer efter etableringstiden och dessa individer bör kunna ta del av SFI men kommunen ersätts inte av schablonersättningen i nuläget. Att etableringen görs mer individuell och att samverkan ökar är bra men det går inte att bortse från att Fagersta har en stor del av denna grupp redan avklarad och nya tillkommer. Det är en ytterst liten grupp som har rätt till schablonersättningen.

Detta yttrande är antaget av kommunstyrelsen i Fagersta kommun den XX Månad 2023

²⁰ SOU 2023:24 s. 284 ff